

ЗВІРОСЛОВ

Міфологема
тваринного
світу
українців

 [®]
НК **Богдан**

УДК 82-312/6
ББК 84-4
М 11

Рецензенти:

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри стародавньої та середньовічної історії ТНПУ ім. В. Гнатюка **І.С. Зуляк**;

кандидат філологічних наук, учений секретар Міжнародної школи Україністики НАН України **О. Г. Церковняк-Городецька**;

доктор компаративної літератури Корсиканського Університету ім. Паскаля Паолі, кафедра Корсиканської культури **О. Березовська-Пічокі**;

доктор етнології, етнограф Краківського історичного музею **М. Квецінська**.

*Рекомендовано до друку кафедрою стародавньої та середньовічної історії
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(протокол № 8 від 28 березня 2013 р.).*

Художнє оформлення Ростислава Крамара

М 11 Мусіхіна Л.
Звірослов: Міфологема тваринного світу українців / Л. Мусіхіна. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2013. — 192 с.

ISBN 978-966-10-7476-6

У даній роботі розглядається рецепція тваринного світу українців XIX — поч. XXI ст., проте для повноти розуміння тих чи інших явищ принагідно використано також дані, що датуються іншими періодами. Іноді застосовано елементи компаративного аналізу рецепції певної реальності у свідомості українців та представників інших народів.

Рекомендовано усім, кого цікавить історія української культури.

УДК 82-312/6
ББК 84-4

Охороняється законом про авторське право. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу видавця.

ISBN 978-966-10-7476-6

© Мусіхіна Л., 2013
© Навчальна книга — Богдан, 2013

Лілія Мусіхіна

Міфологема тваринного світу українців

Найдорожчим.
Тим, заради кого живу —
Елі та Сергієві.

Вступ

Місце тварини у духовному житті людини

Німого в лісі в нас нема нічого...

Леся Українка

Наші предки вірили, що всі живі й неживі предмети, які їх оточують, наділені зданістю мислити, відчувати і впливати на навколишній світ та долю людей. Навіть, краще було б сказати, що в уяві первісної людини все було однаково живим, важливим і взаємозалежним: дерево, камінь, світила, людина, вода, вогонь. Залишки цих уявлень зберігають наша мова та фольклор, бо ж і тепер, не задумуючись ні на секунду, кажемо: «хуртовина лютує», «вітер дує», «сонце сходить». У наших казках навіть предмети неживої природи розмовляють і виявляють ті чи інші риси характеру. Ці вірування поширювалися і на тварин. Тваринам не лише приписувалися людські якості; їх часто мали за створінь, досконаліших за людей — вони сильніші, спритніші, витриваліші, терплячіші, а отже, наділені рисами, які мають гарантувати виживання навіть у найекстремальніших умовах. Тому люди часто обожнювали тварин, вважали їх старшими (!) братами, товаришами і порадиниками, або й двійниками, уявляли їх деміургами-космогоністами. «Головні персонажі найбільш архаїчних міфів — звірі, людина ж займає відносно них підлегле становище», — вказує В. Євсюков у своєму дослідженні «Мифы о Вселенной» [51, с. 78].

У даній роботі ми розглядатимемо рецепцію тваринного світу українців XIX — поч. XXI ст., проте для повноти розуміння тих чи інших явищ ми принагідно використовуватимемо також дані, що датуються іншими періодами. Іноді доречно також застосувати елементи компаративного аналізу рецепції певної реалії у свідомості українців та представників інших народів. Ми не будемо обмежуватися лише аналізом усної народної творчості, а скористаємось даними археології, етнографії, психології та культурної антропології. Спробуємо дати відповіді на питання, яке ж все-таки місце у свідомості наших предків займали ті чи інші тварини, які вірування та забобони, пов'язані з ними, побутовали серед наших предків, та, можливо навіть, чому вони виникали і не зникали протягом століть.

Мабуть, немає жодної культурної системи, яка б тим чи іншим чином не зверталася до символіки тваринного світу. «Символізм ... сприймається у ряді традицій як уособлення певних творчих сил, що формують життя в його природному, без втручання інтелекту, втіленні. Завдяки своїй безпосередній причетності до таємниць природи, тварина іноді сприймається як джерело мудрості та сили, а також демонструє вплив інстинктів та емоцій на людську поведінку. Може слугувати про-

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.